

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดหลักในการปรับปรุงฟื้นฟูชุมชน

การปรับปรุงฟื้นฟูในเขตเมืองเดิม (Urban Redevelopment) เป็นแนวทางการพัฒนาเมืองในอีกลักษณะหนึ่ง นอกเหนือไปจากสร้างเมืองใหม่หรือชุมชนใหม่ในพื้นที่ชานเมือง หรือการสร้างเมืองใหม่ซึ่งสมบูรณ์แบบในตัวเองโดยมีแหล่งงานอยู่ใกล้ที่อยู่อาศัยในเขตตัวเมือง วิลเฟรด เบิร์นส์ (Wilfred Burns) ได้ให้ความหมายของการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองไว้เช่นเดียวกับ แมรี แมคคลีน (Mary Mclean) ดังนี้คือ การปรับปรุงฟื้นฟูเมือง คือ การแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปัจจุบัน ซึ่งไม่เป็นที่พึงปรารถนาในพื้นที่นั้นโดยการรื้อถอน และสร้างขึ้นใหม่ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม โดยปฏิบัติตามการวางผังเมืองขั้นสมบูรณ์ (Comprehensive Plan) (Wilfred Burns 1963 : 14, Mary Mclean 1959 : 151) โดยทั่วไปแล้ว สาเหตุที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองใหญ่ ๆ ทั่วโลก มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. การขยายตัวของเมือง
2. ปัญหาการจราจร
3. สิ่งก่อสร้างที่ทรุดโทรม
4. ค่านิยมใหม่ ๆ ในการอยู่อาศัยและจับจ่ายซื้อของ
5. ทศนคติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องของการจราจรติดขัด อันเนื่องมาจากระบบการคมนาคมขนส่งไม่สัมพันธ์กับการใช้ที่ดิน และปัญหาความทรุดโทรมของอาคารบ้านเมือง อันเนื่องมาจากการขาดความดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐบาลและเอกชน วิลเฟรด เบิร์นส์ (Wilfred Burns) ได้กล่าวไว้ว่า " ปัญหาการจราจรเป็นเรื่องสำคัญที่มองข้ามไปไม่ได้ และที่จริงแล้วเพียงปัญหาการจราจรอย่างเดียวก็สามารถเป็นแรงผลักดันสำคัญที่จะต้องทำการปรับปรุงฟื้นฟู เพราะปัญหาการจราจรเป็นเรื่องที่เห็นได้ชัดในสายตาของคนทั่วไป ในขณะที่ความเก่าล้าสมัยบางอย่างเกือบจะไม่ใช่สิ่งที่สังเกตเลยก็ได้" ชุมชนที่เป็นอยู่ทุกวันนี้มักจะมีอาคาร ทั้งใหม่และเก่าปนกันอยู่ การปรับปรุงฟื้นฟูจึงไม่เป็นที่ต้องหรือทั้งแบบกวาดล้างอาคารทั้งหมด ปัญหาที่จะต้องปรับปรุงฟื้นฟู คือ การรื้อถอนแหล่งเสื่อมโทรม ปรับปรุงบ้านพักอาศัยที่ทรุดโทรมไม่ได้มาตรฐาน และอาคารพาณิชย์ที่ให้ผลไม่เต็มที่ในสังคมปัจจุบัน และปรับปรุงสิ่งก่อสร้างใหม่ให้สามารถรับความหนาแน่นได้สูงขึ้น ตามความต้องการเรื่องที่อยู่อาศัยที่เพิ่มมากขึ้นในบริเวณนั้น ๆ (Wilfred Burns 1963 : 194)

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูเมือง

หากตัดการคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่จะทำการฟื้นฟูออกไปแล้ว โครงการฟื้นฟูเมืองโดยทั่วไปมักดำเนินการไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน ดังเช่นที่ นิชิมูระ (Nishimura 1990) กล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของการฟื้นฟูเมืองไว้ 4 ประการดังนี้

1. การพัฒนาเพื่อสภาพแวดล้อมของเมืองที่พึ่งปรารถนา
2. ปรับปรุง และป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นในเมือง
3. เพิ่มอุปทานของที่พักอาศัยในเขตศูนย์กลางเมือง
4. จัดระเบียบและทำให้เมืองทันสมัย

ขณะที่คณะกรรมการวางแผนปรับปรุงชุมชนของสหรัฐอเมริกา (Community renewal program committee 1964) ได้สรุปเป้าหมายในการฟื้นฟูชุมชนไว้ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. ปรับปรุงสภาพทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจของชุมชน
3. การพัฒนาสถาบันทางสังคม
4. เพื่อความพยายามและความภาคภูมิใจของชุมชน
5. เพิ่มโอกาสให้ประชาชน
6. อนุรักษ์ชุมชน
7. จัดหาที่อยู่อาศัยสำหรับประชากร
8. บำรุงรักษาเพื่อการอยู่อาศัย
9. ประองดองกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

เครื่องมือและแนวทางที่ใช้ในการฟื้นฟูเมือง

การฟื้นฟูเมือง (Urban Renewal) เป็นการพัฒนาข้างบนพื้นที่ปลูกสร้างโดยวางแผนล่วงหน้า ผ่านปฏิบัติการร่วมกันของการรื้อสร้างใหม่ (Redevelopment) การปรับปรุงซ่อมแซม (Rehabilitation) การอนุรักษ์ (Conservation) รวมถึงวิธีการอื่น ๆ ดังที่รวบรวมและอธิบายไว้ดังต่อไปนี้

1. Redevelopment คือ การปรับปรุงฟื้นฟูพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่ง เพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด มีการจัดพื้นที่เปิดโล่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่พอเพียงอันจะทำให้ชุมชนนั้นมีความน่าอยู่อาศัยมากขึ้น โดยเป็นการปรับปรุงแก้ไขหรือการแทนที่การใช้ที่ดินที่เป็นอยู่เดิม ผ่านการได้มาซึ่งที่ดินโดยการใช้อำนาจบังคับ

2. Rehabilitation คือ การบูรณะปรับปรุงอาคารที่มีอยู่เดิมให้ใช้การได้ดีเมื่ออาคารนั้นอยู่ในสภาพทรุดโทรมมีประโยชน์ใช้สอยน้อยลง ซึ่งมักเป็นสิ่งปลูกสร้างซึ่งอยู่ในระยะต้นของการเสื่อมถอยโดยการใช้อำนาจปรับปรุงหรือซ่อมแซมอาคารเดิม และการเพิ่มเติมบริการพื้นฐาน

3. Preservation / Conservation คือ การอนุรักษ์หรือการทำนุบำรุงอาคารสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้คงสภาพเดิมโดยไม่มีการดัดแปลงเพิ่มเติม โดยเป็นการดำรงไว้ของพื้นที่ปลูกสร้างที่อยู่ในสภาพที่ดี มีการเฝ้าดูแลอย่างเข้มแข็งจากท้องถิ่นในการใช้ที่ดินและการควบคุมความหนาแน่นของประชากร เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการควบคุมการลงทุนจากภาคเอกชนที่เข้าไปในพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่แยกย่อยออกมาจากแนวทางหลักทั้ง 3 แนวทางอันเนื่องมาจากลักษณะที่เป็นรูปแบบเฉพาะได้แก่

- Adaptive Reuse คือ วิธีการที่ประยุกต์ใช้โครงสร้างเดิมของอาคารเพื่อรองรับจุดประสงค์การใช้งานที่ไม่ตรงกับหน้าที่ในอดีตที่ผ่านมา ทางเลือกในการใช้สอยจะถูกบังคับจากรูปร่างของอาคาร
- Renovation คือ การเปลี่ยนรูปลักษณะภายในหรือภายนอกอาคารเพื่อสร้างความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและโครงสร้างอาคารเดิม
- Restoration คือ การสร้างสิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมขึ้นใหม่ โดยอาศัยข้อมูลที่มีมาจากอดีต เช่น รูปภาพ บันทึก แผนผัง ให้ใกล้เคียงกับสภาพในอดีตมากที่สุด
- Land Readjustment คือ การพัฒนาที่ดินโดยอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเจ้าของที่ดินในการจัดแปลงที่ดินอันได้แก่รูปทรง ตำแหน่ง และขนาด ควบคู่ไปกับการจัดบริการพื้นฐานเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

ในขณะที่ Wilfred Burns ได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงฟื้นฟูเมือง ในบริเวณพื้นที่ย่านพาณิชย์กรรมของเมืองไว้ดังต่อไปนี้ (Wilfred Burns, 1963 : PP.50-61)

1. เก็บรักษารูปแบบ อาคารและแนวความคิดแบบเดิมไว้
2. แบ่งแยกระบบการจราจรของรถออกจากการเดินทาง
3. ให้ส่วนการบริการอยู่ด้านหลังของร้าน
4. สร้างเอกลักษณ์ของย่านให้เกิดขึ้นจากพื้นฐานเดิม
5. พยายามให้รัฐซื้อหรือเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินในแปลงขนาดใหญ่ (หรือเอกชนก็ได้)
6. อนุรักษ์จุดที่เป็นต้นกำเนิดของย่านไว้
7. พัฒนาโดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนหรือกำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับ
8. สร้างให้เกิดการค้าขายอย่างกว้างขวาง และให้ความสำคัญกับการเดินเท้าให้มาก เนื่องจากจะเป็นตัวชักนำให้เกิดการซื้อขายมากกว่า
9. จัดหาพื้นที่เปิดโล่งให้มาก

2.2 แนวความคิดเมืองน่าอยู่ (Livable City)

เมืองย่อมประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย ในการศึกษาถึงองค์ประกอบ ความน่าอยู่ของเมือง เราต้องวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบทางกายภาพภายในเมืองที่แสดงถึงความสวยงาม ความเป็นระเบียบ หรือความน่าอยู่ของเมือง ส่วนหนึ่งย่อมจะมีผลมาจากการวางผังเมือง หรือการออกแบบเมือง เพราะเป็นการเตรียมแผนการพัฒนาเมือง และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนที่อยู่อาศัยในเมืองให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายของคำว่า ความน่าอยู่ของเมือง องค์ประกอบเมือง ผังเมือง ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

1. **เมืองน่าอยู่** หมายถึง ชุมชนที่อยู่อาศัยทั้งในเขตเมืองและชนบทที่มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนที่เข้มแข็ง มีความสะดวกสบายปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2543)

องค์การอนามัยโลกได้ประมวลลักษณะของเมืองน่าอยู่ไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและที่อยู่อาศัยสะอาด ปลอดภัย
2. มีระบบนิเวศน์อยู่ในภาวะดุลยภาพและยั่งยืน
3. มีชุมชนเข้มแข็ง ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่เอาัดเอาเปรียบ
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ควบคุมและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิต
5. ประชาชนได้รับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต (อาหาร น้ำ ที่พักอาศัย ความปลอดภัย มีรายได้ และมีงานทำ)
6. ประชาชนมีสิทธิมีโอกาสรับรู้ข่าวสาร มีการติดต่อประสานงาน และระดมความคิด ประสานการณ์เพื่อทำงานร่วมกันในชุมชน
7. มีระบบเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีชีวิตชีวา มีนวัตกรรมอยู่เสมอ
8. มีการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรม วิถีการดำรงชีวิต รวมทั้งเอกลักษณ์ของกลุ่มชนแต่ละชุมชน
9. มีการพัฒนาเป็นไปอย่างกลมกลืน และส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีที่มีมาในอดีต โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
10. มีระบบบริการสาธารณสุข และการรักษาพยาบาลที่ทั่วถึง เหมาะสม สำหรับประชาชนทุกคน
11. ประชาชนมีสภาวะสุขภาพดี มีอัตราการเจ็บป่วยในระดับต่ำ

2. **องค์ประกอบของเมือง แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ**

1. องค์ประกอบทางกายภาพของเมือง เมืองที่น่าอยู่จะต้องมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม มีระบบโครงสร้างเมือง เส้นทางคมนาคม การใช้ที่ดิน และลักษณะภูมิทัศน์ พื้นที่เปิดโล่ง ลักษณะสถาปัตยกรรมต้องสอดคล้องกัน
2. องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง การประกอบอาชีพของคนในเมือง กิจกรรมหลักของชุมชน
3. องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น จำนวนประชากร ความหนาแน่น กลุ่มชาติพันธุ์ การนับถือศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม

3. **ผังเมือง** หมายถึง การวางหรือการจัดทำแผน เพื่อใช้สำหรับพัฒนาเมืองทั้งในส่วนการปรับปรุงเมืองเก่าหรือการสร้างเมืองใหม่ โดยคำนึงถึง สุขลักษณะ ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ ทรัพย์สิน ความปลอดภัยและสวัสดิภาพของประชาชน และเพื่อส่งเสริมทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม รวมไปถึงการอนุรักษ์ ภายในเมืองผังเมืองมีส่วนอย่างมากในการทำเมืองให้น่าอยู่ ผังเมืองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- ผังเมืองรวม หมายถึง แผนผังนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและดำรงรักษาเมือง เพื่อกำหนดการใช้ที่ดิน การคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค และบริการสาธารณะในระดับเมือง
- ผังเมืองเฉพาะ หมายถึง แผนและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่ง หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในบริเวณเมืองเพื่อประโยชน์แก่ผังเมือง

จากแนวคิด หลักการ องค์ประกอบของเมืองที่จะทำให้เมืองน่าอยู่ย่อมเกิดจากการสำรวจองค์ประกอบของเมือง เห็นแนวทางของการสร้างเมืองและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อเมือง การปรับปรุงพื้นที่และบำรุงรักษาสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดี ด้วยการกำหนดแนวทางพัฒนาผังเมืองเฉพาะอย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญกับพื้นที่ว่างสาธารณะและพื้นที่สาธารณะ เพื่อคั่นส่วนรวมของชุมชนในพื้นที่ศึกษานั้นในด้านกายภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจน การพัฒนาเมืองให้มีชีวิตชีวมมากขึ้น จะเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับเมืองน่าอยู่เป็นอย่างมาก

2.3 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับสังคมและวัฒนธรรมไทย

อรศิริ ปาณินท์ ได้ทำการศึกษาเพื่ออนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาของกรุงรัตนโกสินทร์บริเวณย่านธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย ย่านปากคลองตลาด และย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้างซึ่งมีลักษณะทางกายภาพของเมืองคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษา ได้สรุปถึงลักษณะของพื้นที่บริเวณย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้าง ว่าเป็นบริเวณจุดเปลี่ยนของการคมนาคมทางน้ำ และทางบก ซึ่งรับปริมาณคนมากในช่วงเวลาเร่งด่วน และมีการค้าขาย - พาณิชยกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นการกระจายและรวมผู้คนตามมา อีกทั้งเป็นบริเวณที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระเชตุพน ฯลฯ และได้สรุปข้อเสนอแนะเบื้องต้นสำหรับพื้นที่ย่านท่าพระจันทร์ - ท่าช้าง ไว้ดังต่อไปนี้

1. ควรขยายพื้นที่ริมน้ำ เพื่อการกระจายและรวมคน ซึ่งเปลี่ยนรูปแบบการสัญจร
2. ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก และเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวทางแม่น้ำลำคลอง
3. คงกิจกรรมการค้า พาณิชยกรรมไว้เฉพาะที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรม
4. ไม่ควรให้มีที่พักอาศัยซึ่งไม่เกี่ยวเนื่องกับผู้ประกอบกิจกรรม (อรศิริ ปาณินท์, 2529)

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2525) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับวัฒนธรรมและสังคมไทยว่า วิถีชีวิตคนไทยโดยผูกพันกับสายน้ำตั้งแต่คติความเชื่อในการก่อร่างสร้างเมืองจนถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และมีวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อต่างๆ ทางศาสนาซึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของน้ำกับกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย ประเพณีเทศกาลทางน้ำต่างๆ เช่น งานลอยกระทง การเล่นเพลงเรือ การแข่งเรือ งานบุญแพชักพระ ซึ่งล้วนแต่เป็นประเพณีที่มีน้ำเป็นสื่อกลางทั้งสิ้น

น้ำยังเป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตและเป็นหัวใจในการคมนาคมในอดีต การค้าขายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเจริญทางเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะในสังคมไทยโบราณ การไปมาหาสู่ระหว่างกลุ่มชน หรือชุมชนต่อ

ชุมชนต้องอาศัยการคมนาคมทางน้ำทั้งสิ้น น้ำยังเป็นปราการในการป้องกันศัตรูยามศึกสงคราม และน้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับสังคมเกษตรกรรม อีกด้วย

บทบาทของพื้นที่ริมน้ำจากในอดีตคนไทยจะคุ้นเคยกับลานกิจกรรมใต้อาคารรวมกิจกรรมค้าขายริมน้ำหรือเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม ดังนั้นจากอดีตสู่ปัจจุบันพื้นที่ริมน้ำจึงเป็นแหล่งรวมผู้คนตามลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทย

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับตลาดสด

ตลาดหมายถึงสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายสถานที่ที่ตั้งอยู่ใกล้กันในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ที่มีทำเลเหมาะสมเป็นองค์ประกอบของพื้นที่ชุมชนที่เป็นย่านศูนย์กลาง (Central Place) มีหน้าที่ใช้สอยเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเป็นประจำ เป็นเส้นทางเศรษฐกิจการทำมาหากิน และการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนในเขตพื้นที่ของชุมชนหนึ่ง

ตลาดสด เป็นองค์ประกอบสำคัญขั้นพื้นฐานในโครงสร้างการจัดหาบริการให้กับชุมชนเมือง ตลาดสดและชุมชนเมืองจึงเกิดขึ้นและพัฒนาควบคู่กัน บทบาทของตลาดสดนอกจากบริการขายสินค้าประเภทอาหารสดให้กับประชาชนที่อยู่อาศัยในระยะใกล้ และเป็นที่รวมของผลผลิตทางการเกษตรขั้นต้นและแปรรูปจากแหล่งผลิตจากอาณาบริเวณที่อยู่ห่างไกลออกไป

จากงานวิจัยของ เกียรติ จิระกุลและคณะ (2525) เรื่อง "ตลาดในกรุงเทพฯ การขยายตัวและพัฒนาการ" ได้ให้ความหมายของตลาดไว้ว่า ตลาดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ และความคิดต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสถานที่แห่งเดียวที่ประชาชนแทบทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้สอย ตลาดจึงสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและกายภาพที่ผสมผสานกันอยู่ รวมทั้งวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานและการเปลี่ยนแปลงทำเลที่ตั้งของกิจกรรมในพื้นที่และการศึกษาได้จัดลำดับของตลาดตามลักษณะของสินค้า กิจกรรมทำเลที่ตั้ง องค์ประกอบทางกายภาพ และขนาดของชุมชน คือ

1. ตลาดระดับชุมชนขนาดเล็ก (ตลาดปากซอย) เป็นบริเวณการค้าที่ตั้งอยู่ใกล้บ้าน เช่น หน้าปากซอย มีเพียงบริเวณค้าขายเล็ก ๆ มีสินค้าจำนวนน้อย ๆ เช่น กาแฟ ขนม กับข้าว ก๋วยเตี๋ยว
2. ตลาดระดับกลุ่มชุมชน (ริมถนนสายสำคัญ) เป็นตลาดที่เป็นกิจลักษณะ คือประกอบไปด้วยอาคารตลาดสด ตึกแถว และหาบเร่แผงลอย มีสินค้าและบริการที่หลากหลาย ให้ความสำคัญกับทางเข้าออก ที่จอดรถ และมีรถรับจ้าง เป็นที่น่าสังเกตว่าตลาดระดับนี้มักจะต้องอยู่ทางด้านซ้ายของถนน
3. ตลาดระดับสี่มุมเมือง เป็นตลาดที่อยู่ในย่านชานเมืองที่มีชุมชนขนาดใหญ่ตามถนนสายหลักที่สำคัญที่เชื่อมต่อกับตัวเมือง เพื่อทำหน้าที่ให้บริการแก่พื้นที่ชานเมืองในทิศต่าง ๆ ตลาดในระดับนี้จะประกอบด้วยตลาดหลาย ๆ ตลาด ตึกแถว อาคารพาณิชย์ หาบเร่แผงลอยจำนวนมาก มีสินค้าหลากหลายและมีปริมาณมาก ร้านค้าที่มีสินค้าเฉพาะจะเกาะกลุ่มกันเป็นย่าน มีการจราจรขนส่งที่คับคั่งอยู่ตลอดวัน

ในพื้นที่ศึกษาตลาดสดถนนทพบุรีเป็นตลาดในระดับกลุ่มชุมชนโดยขายอาหารสดและมีสินค้าบริการหลากหลาย ตลาดสดในย่านเก่าแห่งนี้ยังสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในจังหวัดนนทบุรี ลักษณะการค้าขายแบบเดิมแต่ความเจริญที่ รายล้อมขึ้นเรื่อยๆ เช่น รูปแบบการขนส่งที่ใช้รถเป็นส่วนใหญ่จึงทำให้ตลาดสดดูคับแคบและอีกหลายสาเหตุประกอบเข้า ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้เองจากความไม่สะดวกและข้อบกพร่องของตลาดสดที่เป็นอยู่ ก่อนที่ตลาดสดจะหายไป จึงควรที่จะมี การปรับปรุงดูแลรักษาตลาดที่มีอยู่ในปัจจุบันให้อยู่ในสถานะที่สามารถจะแข่งขันกับรูปแบบการค้าที่เปลี่ยนไป การ แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นตลอดจนการบริการอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบของการใช้ชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ในขณะที่ยังคงรักษารูปแบบการค้าขายที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยเอาไว้ การให้ความสำคัญในการพัฒนาตลาดสด โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพเพื่อเป็นการรักษาตลาดสดในย่านเก่าให้ดำรงอยู่ต่อไป

2.5 แนวความคิดในการสร้างเอกลักษณ์ให้กับชุมชน

- ทฤษฎีจินตภาพ (The Image of the city)

การศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องจินตภาพของเมือง (IMAGE OF THE CITY) มีความจำเป็นมาก เนื่องจาก จินตภาพของเมืองเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนหรือพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรม การใช้สอย ความเคยชิน ความพึงใจ และประทับใจของผู้คนที่ได้พบผ่านในพื้นที่นั้น ๆ จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ทราบ ถึงลักษณะของจินตภาพในพื้นที่และปัญหาทางจินตภาพที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำเอาผลการวิเคราะห์นั้นมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และชัดเจนสวยงามของจินตภาพในพื้นที่นั้นๆในอนาคตต่อไป สำหรับในเรื่องของการวิเคราะห์ จินตภาพของเมืองหรือพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้อาศัยทฤษฎีจินตภาพชุมชนเมืองของ เควิน ลินช์ (KEVIN LYNCH) มาเป็น หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ซึ่งองค์ประกอบของเมือง Lynch วิเคราะห์ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของระบบมโนทัศน์ 3 ประการ ที่มักจะเกิดขึ้นพร้อมกันเสมอ คือ

1. เอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของวัตถุ ที่มีความแตกต่างจากสิ่งอื่น ทำให้สามารถจดจำ เพราะความไม่เหมือนกัน
2. โครงสร้าง (Structure) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางกายภาพหรือรูปแบบของวัตถุ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน หรือต่อผู้ที่พบเห็น
3. ความหมาย (Meaning) หมายถึง ความเข้าใจในความหมายของวัตถุของผู้พบเห็น ที่อาจเป็นความหมาย ทางด้านอารมณ์หรือการสื่อสาร

ส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในการศึกษาของ Lynch ได้ให้ความสนใจในส่วนของ เอกลักษณ์และโครงสร้าง ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการทางกายภาพ ความเข้าใจและความชัดเจนในด้านเอกลักษณ์ และโครงสร้าง ที่สามารถทำให้เกิดจินตภาพได้ (Imageability)

Lynch ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 5 ประการที่มีความสำคัญต่อจินตภาพชุมชนเมือง ได้แก่ เส้นทาง (Path) ขอบเขต (Edge) ย่าน (District) จุดศูนย์รวมกิจกรรม (Node) และจุดหมายตา (Landmark) โดยแยกขอบเขตของการ วิเคราะห์ในส่วนของเมืองและส่วนของพื้นที่ศึกษาโดยแสดงส่วนที่สัมพันธ์กัน

The Urban Design Plan of San Francisco (1970)

ได้ให้คำจำกัดความแนวความคิดพื้นฐาน 10 ประการซึ่งจะนำความสำเร็จมาสู่วัตถุประสงค์ของการวางผังเมือง ดังนี้

1. ความน่าอยู่หรือความสะดวกสบาย (Amenity/Comfort) เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในตัวเมืองที่เกี่ยวข้องกับความน่าอยู่ โดยกล่าวถึงลักษณะของตัวเมืองที่มีการคำนึงถึงความสะดวกสบายแก่ผู้เดินถนน เช่น การตกแต่งถนน การปลูกต้นไม้ การออกแบบถนนที่มีความสอดคล้องกับบรรยากาศของเมือง และมีการคำนึงถึงแสงสว่าง เป็นต้น
2. ความน่าสนใจของทิวทัศน์ (Visual interest) ซึ่งเกิดจากคุณค่าความงามของสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะด้านสถาปัตยกรรม และรายละเอียดของสิ่งที่สวยงามต่าง ๆ ซึ่งมองเห็นได้ด้วยสายตา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น เช่น ลักษณะรูปทรงของอาคาร ธรรมชาติสีเขียวในเมือง เป็นต้น
3. กิจกรรม (Activity) เกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่นความตื่นเต้น ความมีชีวิตชีวาบนท้องถนน สนับสนุนให้มีการสร้างอาคารในแนวราบ เช่น ห้างสรรพสินค้า ที่พักผ่อน เพื่อเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกิจกรรม และเป็นการสร้างความมีชีวิตชีวาให้แก่เมือง ไม่ส่งเสริมให้มีการใช้พื้นที่กว้าง ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว เช่น การใช้พื้นที่กว้าง ๆ เพื่อก่อสร้างเป็นสถานที่จอดรถ เหล่านี้ เป็นต้น
4. ความชัดเจนและความสะดวกสบาย (Clarity and convenience) ส่วนหนึ่งมาจากให้สิทธิ์แก่ผู้ใช้ทางเท้ามีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เดินถนน เช่น มีการห้ามรถวิ่งในถนนบางสาย และถนนมีเส้นทางกำหนดชัดเจน
5. ลักษณะเด่นเฉพาะ (Character distinctiveness) ให้ความสำคัญกับโครงสร้าง และพื้นที่ที่มีลักษณะเด่นเฉพาะเป็นของตัวเอง ซึ่งจะช่วยเหลือหรือเน้นให้เห็นถึงความเด่นชัดกว่าส่วนที่อยู่รายรอบ
6. ความชัดเจนและง่ายต่อการรับรู้ (Clarity and easy of perception) การให้คำจำกัดความของคำว่าพื้นที่โดยเน้นถึงองค์ประกอบของสิ่งปลูกสร้างกับพื้นที่ว่างซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้มีผลช่วยให้เกิดความชัดเจน และง่ายต่อการรับรู้ของขนาดและรูปทรงของพื้นที่จากภายนอก ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่มีหลักเกณฑ์อยู่ 3 ประการ คือ
 - ทิวทัศน์ (Views)
 - ลักษณะเฉพาะ (Distinctiveness)
 - การเข้าถึง (Access)
7. ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Pleasing vista) ลักษณะของทิวทัศน์ซึ่งช่วยเสริมความสวยงามของเมืองให้เป็นสถานที่ที่น่าพอใจ และยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้อยู่อาศัยมีการรับรู้ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมภายในตัวเมือง การวางรูปแบบของถนนตำแหน่งของอาคาร และการรวมกลุ่มของอาคาร ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการกำหนดลักษณะความสวยงามและการเข้าถึงทางทิวทัศน์ของชุมชนนั้น ๆ
8. ความหลากหลายหรือความแตกต่างกัน (Variety/contrast) เป็นการแสดงออกในรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เช่น รูปแบบของอาคาร และการจัดวาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยในการแบ่งแยกอาณาเขต และแสดงให้เห็นจุดที่น่าสนใจของการก่อสร้างภายในชุมชน

9. ความกลมกลืนหรือความผสมผสานกัน (Harmony/compatibility) ซึ่งเน้นการจัดกลุ่มของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและลักษณะความสวยงามที่ผสมผสานกัน และเน้นในเรื่องความสัมพันธ์ของรูปแบบสิ่งปลูกสร้าง กับลักษณะภูมิประเทศในด้านความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ความเหมาะสมของขนาด และการรวมกลุ่มของอาคาร

10. รูปแบบ และขนาด (Scale and pattern) เป็นแนวความคิดที่จะพยายามทำให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ขนาด สัดส่วน ที่มนุษย์สามารถมองเห็นได้ในการจัดการเรื่องสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในตัวเมืองโดยจะให้ความสำคัญในเรื่องของขนาด รูปทรงที่มีขนาดใหญ่ และการรวมกลุ่มของสิ่งปลูกสร้างเช่นเดียวกับรูปทรงของความสวยงาม และรายละเอียดของตัวอาคารซึ่งมองเห็นได้จากระยะไกล

2.6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี

แผนพัฒนาที่ทางเทศบาลกำหนดไว้ โดยจัดทำแผนพัฒนา 5 ปี (2545-2549) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) โดยการศึกษาแผนพัฒนาของทางเทศบาลในครั้งนี้ มุ่งเน้นในด้านกายภาพเป็นหลัก โดยศึกษาแผนด้านเศรษฐกิจและสังคม กรอบวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดมีเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัดไว้ดังนี้

"จังหวัดนนทบุรี เมืองอยู่อาศัย ไปมาสะดวก รวดเร็วบริการ เสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการท่องเที่ยว สังคมแห่งภูมิปัญญา และการเรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม สืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม มีผังเมือง และสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ขจัดสิ้นยาเสพติด มีการพัฒนาอย่างสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน"

ภายใต้กรอบแนวทางพัฒนาระดับจังหวัดทางเทศบาลนครนนทบุรี ได้สรุปแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี ไว้ดังนี้

"เทศบาลนครนนทบุรีเป็นเมืองน่าอยู่ มีความสมานฉันท์ เอื้ออาทรต่อกัน มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้และชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืน"

จากวิสัยทัศน์ในภาพรวมของเทศบาลได้กำหนดแนวทางการพัฒนาในด้านกายภาพ คือ จัดระบบโครงสร้างพื้นฐานเมืองให้สอดคล้องกับผังเมือง ปรับปรุงภูมิทัศน์ ตกแต่งพื้นที่สาธารณะให้สวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งเสริมให้ทุกสถาบันอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้สวยงาม ตลอดจนพัฒนาเมืองให้น่าอยู่

จากแผนพัฒนาในระดับจังหวัด และระดับประเทศ ได้กำหนดกรอบไว้ในภาพกว้าง แต่พอสรุปได้ถึงแนวทางที่จะพัฒนาเมืองในด้านโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับเมือง อนุรักษ์ฟื้นฟูโบราณสถาน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เกิดศักยภาพที่ดีให้กับเมือง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

การศึกษามุ่งเน้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านกายภาพและสิ่งก่อสร้างของพื้นที่ที่กำหนดให้อยู่ในปัจจุบัน คือ พ.ร.บ.ผังเมืองรวม จังหวัดนนทบุรี พ.ศ.2533 และ พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2535 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2544)

กฎหมายผังเมืองรวมจังหวัดนนทบุรี ที่ส่งผลกระทบต่องานออกแบบ คือ นโยบายหลักจะต้องจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับเมือง บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้เว้นที่ว่างตามแนวขนานริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองไม่น้อยกว่า 6 เมตร เว้นแต่เป็นการก่อสร้างเพื่อการคมนาคมทางน้ำหรือ เพื่อให้เป็นที่สาธารณะสวนกลาง และที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยให้ใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยในพื้นที่ศึกษามีอาคารศาลากลางเก่าเป็นอาคารโบราณสถาน ซึ่งห้ามก่อสร้างอาคาร ครอบ ทับ บดบังทัศนียภาพโบราณสถานและการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ให้ความคุ้มครองสถาปัตยกรรมอาคารให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยหรือท้องถิ่นในระยะ 50 เมตร โดยรอบของปริมาตรของโบราณสถาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. โครงการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และย่านการค้า จังหวัดนนทบุรี

เป็นการศึกษาของ นายอมสิน กลั่นมาลี วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดแนวจากศาลากลางเดิมไปจนถึงสำนักงานที่ดิน จังหวัดนนทบุรี และครอบคลุมมาบริเวณถนนพิบูลสงคราม การศึกษามุ่งเน้นการปรับปรุงกายภาพบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาต่อเชื่อมแนวสายตาให้ต่อเนื่องกัน ส่งเสริมศักยภาพเดิมที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาเมือง สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดในการแก้ปัญหาและการวางผัง ต้องเชื่อมองค์ประกอบของเมืองให้ชัดเจนเพื่อสร้าง IMAGE ในด้านมุมมองและเพื่อความคล่องตัวของทางสัญจร
2. แนวความคิดในด้านการใช้ที่ดิน มีการแบ่งที่ดินออกเป็น 6 แบบ ตามการใช้ของกลุ่มผู้ใช้หลัก แล้วพัฒนาให้เหมาะกับการใช้งานของคนในชุมชน
3. แนวความคิดในการออกแบบในพื้นที่ริมน้ำและย่านการค้า มีการจัดระยะก่อนหลังเพื่อมุมมองที่ดี และทำกิจกรรมการค้า ส่วนริมน้ำจัดเป็นพื้นที่ว่างสาธารณะเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อน
4. แนวความคิดในเรื่องการสัญจร พยายามแยกทางเท้าออกจากทางรถให้มากที่สุดและส่งเสริมทัศนียภาพของทางเดินเท้า

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ยังขาดรายละเอียดอยู่บางส่วนซึ่งผู้ศึกษาเสนอให้ศึกษาเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ความเหมาะสมทางด้านมาตรการการควบคุมความสูงและความหนาแน่นกับสภาพเป็นจริงของพื้นที่ ผลกระทบของโครงการคมนาคมในอนาคตกับรวมใช้ที่ดินในอนาคต การศึกษาระบบการคมนาคมทางน้ำกับย่านพาณิชยกรรมและย่านพักอาศัยชุมชนเมืองนนทบุรี

ข. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรี

เป็นการศึกษาเชิงจิตชัย เผ่าอินทร์จันทร์ เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สาขาวิชาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2530 มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาลักษณะของชุมชนเมืองนนทบุรี วิเคราะห์ถึงการขยายตัวของเมืองซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัว โดยอาศัยข้อมูลแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศเป็นเครื่องมือในการศึกษา และการสังเกตการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบคมนาคมขนส่งของจังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานและการขยายตัวของชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน การคมนาคมขนส่งที่ได้รับการพัฒนาจะเป็นตัวกระตุ้นให้ประชากรย้ายเข้ามาในเขตชุมชนเทศบาลเมืองนนทบุรีอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ซึ่งได้แก่ รูปร่าง ขนาดและที่ตั้งของเทศบาลเมืองนนทบุรีเป็นศักยภาพในการรองรับการขยายตัวจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดนนทบุรีมีที่ตั้งใกล้กับกรุงเทพมหานครมากที่สุด ราคาที่ดิน ระบบคมนาคมขนส่ง และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เป็นปัจจัยที่ชักนำให้ประชากรเข้าไปตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย

โดยสรุปแล้ว การขยายตัวของชุมชนเทศบาลเมืองนนทบุรีเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก เมืองมีขนาดโตขึ้น การขยายตัวของเมืองมีอัตราสูงในอำเภอต่าง ๆ ที่อยู่ติดต่อกับกรุงเทพฯ การที่เมืองมีขนาดใหญ่โตขึ้น จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของเทศบาลเมืองนนทบุรีที่สำคัญคือ สภาพทางภูมิศาสตร์ อันได้แก่ที่ตั้งและการพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่งที่ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นปัจจัยนำไปสู่การขยายตัวของเมือง

2.7 สรุปกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาพื้นที่ย่านตลาดและทำน่านนนทบุรี มีลักษณะพื้นที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งดั้งเดิมใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก แต่ต่อมาการพัฒนาเมืองทำให้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ศึกษา ก่อให้เกิดการขยายตัวของเนื้อเมือง ตามเส้นทางการคมนาคมทางบกเข้ามาเพิ่มเติม เกิดเป็นจุดเปลี่ยนของการคมนาคมทางน้ำและทางบก ซึ่งรองรับคนในช่วงเวลาเร่งด่วนและการพัฒนาการใช้ที่ดินโดยไม่มีกฎวางผัง ดังนั้นผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพของพื้นที่ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้แนวความคิดในด้านการปรับปรุงฟื้นฟูชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพื้นที่เมืองในส่วนที่เสื่อมโทรม หรือมีปัญหาต่อการใช้งาน เช่น การใช้ที่ดินที่ไม่คุ้มค่า การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสมหรือผิดประเภท ตลอดจนการจัดการและการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

การเสนอแนวทางปรับปรุงพื้นที่ย่านตลาดและทำน่านนทบุรี เป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมกิจกรรมของผู้คนในชุมชนและสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี โดยจะประสานกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างเมืองให้น่าอยู่ แม้ในหลักการปัจจัยการสร้างเมืองให้น่าอยู่ทั้งที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ และองค์ประกอบต่าง ๆ ต้องนำเอาองค์ประกอบเหล่านี้มารวมกัน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทั้งในระดับเมืองและระดับชุมชน พัฒนาพื้นที่ริมน้ำเพื่อเป็นศูนย์รวมทางสัญจรและเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยคำนึงถึงการจัดองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนบริเวณตลาดและย่านพาณิชย์กรรมนับเป็นศูนย์กลางกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนและรองรับเมือง การปรับปรุงพัฒนาตลาดและรูปแบบการค้าต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนและคงรูปแบบวิถีชีวิตการค้าดั้งเดิมของเมืองนทบุรีไว้

การศึกษาพัฒนานี้ได้ศึกษาถึงแผนพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ทั้งในระดับจังหวัดและระดับเทศบาล และกฎหมายผังเมือง เพื่อใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาให้สอดคล้องกับภาครัฐ และการพัฒนาโดยการปรับปรุงเพื่อสร้างเมืองให้น่าอยู่ ส่งเสริมจุดเด่นและพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งโบราณสถานที่สำคัญของเมือง รวมไปถึงการสร้างองค์ประกอบทางจินตภาพของเมืองให้เหมาะสมและชัดเจนเพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และความประทับใจของพื้นที่ และจะช่วยสร้างสรรสภาพแวดล้อมของเมืองให้มีความสวยงามและน่าอยู่